

NAVODILA

ZA INKLUZIVNE AKCIJSKE NAČRTE VKLJUČEVANJA V VIŠJIH STROKOVNIH ŠOLAH (VSŠ)

UVOD

Ta navodila za akcijske načrte vključevanja v višjih strokovnih šolah so bila pripravljena kot del projekta Erasmus+ KA2 InclusiVET: vključevanje učečih se z manj priložnostmi v višjem strokovnem izobraževanju.

Navodila so sestavljena iz niza poti, ki jim mora slediti višja šola, ki želi prvič uvesti novo strategijo vključevanja učečih se ali preizkusiti/izboljšati svojo že obstoječo strategijo in prakso vključevanja učečih se. Navodila so pomembna v kontekstu vseh držav in izobraževalnih sistemov, ki želijo pripraviti akcijske načrte za izboljšanje vključujočega sodelovanja v svojih višjih strokovnih šolah. Medtem ko je orodja, ki so predstavljena v teh navodilih, mogoče prilagoditi lastnim strukturam višjih šol, jih je mogoče uporabljati tudi samostojno ali vključiti v druge postopke razvoja politik in orodja, ki se osredotočajo na sodelovanje učečih se.

NAMEN

Ta navodila so namenjena podpori višjim strokovnim šolam, ki so pripravljene upravljati sistem vključujočega vključevanja učečih se, ter predstaviti korake in metode, ki jih je treba upoštevati v tem procesu. Če želite izvedeti več o značilnostih, izzivih in priložnostih inkluzivnega vključevanja učečih se v višjem strokovnem izobraževanju, priporočamo Poročilo stanja, ki je bilo pripravljeno v okviru projekta InclusiveVET.

Prvič, namen navodil je prikazati pomen začetka procesa ocenjevanja in izboljšave v zvezi z vključujočevanjem učečih se v vaši višji strokovni šoli.

Drugič, navodila predstavljajo dve metodi, ki sta bili razviti v projektu InclusiVET za ocenjevanje vključenosti učečih se, tako da lahko izberete najprimernejšo(-e) za implementacijo v vaši višji šoli.

KAJ?

Navodila bodo obravnavala vključujoče prakse vključevanja učečih se in načrtovanje ukrepov vključevanja v zvezi z naslednjimi vprašanji:

1. S kakšnimi izzivi se sooča vaša višja šola na področju vključujočega vključevanja učečih se?
2. Katera področja mora obravnavati vaša višja šola?
3. Kakšni so cilji za izboljšanje in merljivi rezultati?

4. Katere ukrepe boste morali izvesti, da boste dosegli svoje cilje in vizijo?
5. Kako boste vedeli, če ste uspešni? Katera merila uspešnosti boste uporabili in kako boste dokumentirali svoj napredek in uspeh?

Uporabite lahko celovit institucionalni pristop in si ogledate vsa področja, ki so pomembna za učeče se v vaši višji šoli – in s tem za vključevanje učečih se – ali pa se odločite, da se osredotočite na eno ali več specifičnih področij. Področja zanimanja so:

- Občutek pripadnosti učečih se;
- Poučevanje in učenje;
- Upravljanje in vodenje;
- Podpora učečim se;
- Zagotavljanje in izboljšanje kakovosti.

Sodelovanje učečih se in občutek pripadnosti sta tesno povezana. Prvič, nanaša se na učečega se, ki se počuti vključenega in doživlja čustveno dobro počutje, ki izhaja iz stabilnega občutka socialne in akademske samozavesti. Pomeni tudi biti del vrstniške skupine, kjer so učeči se cenjeni in priznani, kjer so identitete konstruirane pozitivno, namesto da bi jih obravnavali kot pomanjkljive ali manj vredne do katerega koli učečega se. In končno, vključuje občutek samozavesti pri sodelovanju v formalnih in neformalnih organih in strukturah sodelovanja učečih se, znotraj in zunaj njihovega študija.

Okolje **poučevanja, učenja in ocenjevanja** je tisto, kjer se učeči se in osebje najpogosteje vključujejo. Pristopi k vključevanju učečih se bi si morali prizadevati za iskanje ravnotežja med vključevanjem učečih se v lastno učenje in vključevanjem učečih se v procesu izboljšanja tega učenja. Partnerstvo v tem prostoru je lahko pedagoško, kurikularno in zunajšolsko, temelji na odnosih sodelovanja, kjer osebje in učeči se priznavajo, da ima lahko njihovo sodelovanje širši vpliv na institucionalne spremembe, nastajajoče dobre prakse in izboljšanje kakovosti.

Sodelovanje učečih se pri **upravljanju in vodenju** višjih strokovnih šol je mogoče povečati z njihovim sodelovanjem v odborih, odborih itd. Vendar pa je potrebno širše razumevanje različnih ovir, ki lahko omejujejo to sodelovanje, da bi bilo smiselno in učinkovito. Prepoznavanje neformalnih načinov sodelovanja, že obstoječih hierarhij, kultur odločanja in asimetrije znanja ali informacij je ključnega pomena. Vključevanje učečih se je mogoče vključiti v celotno institucionalno odločanje in razvoj politik na področju upravljanja.

Podpora učečim se je poseben element izobraževanja in predpogoj za izgradnjo bolj vključujočih višjih strokovnih šol. Nujno je zagotoviti pravičen dostop do poučevanja in učenja za vse učeče se, vključno s tistimi z manj priložnostmi in ustvariti vključujoča okolja, ki olajšajo njihovo polno sodelovanje.

Sodelovanje učečih se pri **zagotavljanju in izboljšanju kakovosti** mora vključevati aktivno udeležbo učečih se na vseh stopnjah. To pomeni, da bi moral sam proces učinkovito zajemati in razumeti, kako sta angažiranost in sodelovanje učečih se podprta v praksi. Kadar zagotavljanje kakovosti vključuje sistematično sodelovanje učečih se, se lahko bolje odzove na potrebe in cilje vseh učečih se. To tudi pomaga zagotoviti podporo, ki jo osebje potrebuje za uresničitev partnerstev.

ZAKAJ?

Pomembno je razumeti, zakaj višja strokovna šola potrebuje vključujoče sodelovanje učečih se in zakaj se za višjo strokovno šolo priporoča proces samoocenjevanja in izboljšanja.

Prvič, **učeči se** so v središču procesa vključevanja učečih se. Pri tem je treba izraz »vključevanje« razumeti v širšem pomenu: sodelovanje učečih se ne pomeni samo dovoliti učečim se, da sodelujejo v formalnih institucionalnih organih odločanja, kot je na primer študentski svet. Nasprotno, odgovornost, preglednost in dostopnost bi morali biti osnova vseh procesov. To pomeni pravočasno obveščanje učečih se in predstavnikov učečih se o pobudah. To omogoča učečim se, da pregledajo, vnesejo in zagotovijo povratne informacije, namesto da bi bili samo obveščeni o spremembah, ki nanje močno vplivajo, brez možnosti ali prostora, da bi predstavili svoje potrebe in mnenja. Da bi učeče se resnično vključili, morajo tem procesom slediti uradne in oprijemljive spremembe v statutih, pravilih in praksah višje strokovne šole.

Bolj vključujoče postanejo višje strokovne šole, bolj se učeči se počutijo poslušane, razumljene in priznane v skladu s svojimi različnimi potrebami, ozadji in ovirami, s katerimi se srečujejo. Ko višja strokovna šola ustvari prostor za učeče se, da se izrazijo, da v šolo prinesejo vsega sebe, jim to omogoči, da se počutijo cenjene, enakopravne ter da lahko sodelujejo in polno prispevajo k družbenemu, kulturnemu in akademskemu življenju. tako šole kot svojih disciplin, zato se začnejo počutiti bolj motivirani za vključevanje v različne dejavnosti. Sprejemanje raznolikosti znotraj organizacij vsak dan bogati šolsko skupnost, učeči se se počutijo bolj zastopane v razredu in zunaj njega, kar krepi njihov občutek pripadnosti. Poleg tega vključujoč proces vključevanja učečih se pomaga [odpraviti zgodnje opuščanje šolanja ali osip, ne glede na izvirne razloge](#).

Drugič, uspeh učečih se je ključnega pomena za vsako višjo strokovno šolo, visoka stopnja občutka pripadnosti med učečimi se pa spodbuja njihov uspeh v času, saj ni le koristna za čustveno dobro počutje in osebno rast učečih se, ampak je tudi ključno gonilo za njihov akademski uspeh. To pa ustvarja bolj pozitivno in spodbudno učno okolje za osebje, kar dodatno izboljša učno izkušnjo za vse. Z dajanjem prednosti pripadnosti in dobremu počutju za učeče se in osebje lahko šole ustvarijo sinergijsko okolje, ki spodbuja skupni uspeh.

Tretjič, bolj vključujoča višja strokovna šola pomeni močnejšo komunikacijo med učečimi se in šolo. Ko se učeči se počutijo bolj udobno, ko izražajo svoje potrebe in se soočajo z izzivi, s katerimi se soočajo, tako uspeh posameznega učečega se kot splošni šolski dosežek občutno raste v tandemu.

Na institucionalni ravni sta spodbujanje pozitivnih odnosov z javnostmi in projiciranje vključujoče zunanje podobe institucije ključna vidika sprejemanja učečih se iz različnih okolij. Višje strokovne šole si prizadevajo privabiti učeče se, se promovirati družinam in učečim se, da jih spodbudijo, da se pridružijo šoli. Na primer: uspešen učeči se z migracijskim ozadjem bi bil bolj nagnjen k izbiri višje strokovne šole, ki izkazuje zavezanost k inkluzivnosti sodelovanja za vse učeče se z različnimi potrebami.

Poleg teh zunanjih razlogov si višje strokovne šole prizadevajo napredovati v svoji notranji skupnosti s spodbujanjem učinkovite upravne in kulturne komunikacije med vsemi notranjimi akterji ter z ustvarjanjem prostorov za sodelovanje in udeležbo prek različnih praks, skupnosti in dejavnosti.

Poleg tega je poklicna identiteta učečih se na splošno zelo pomembna za učeče se v višjem strokovnem izobraževanju. Ko učeči se zaznajo usklajenost med svojo poklicno identiteto in svojim mestom v višji strokovni šoli, zlasti če je njihov izbrani poklic interno dobro zastopan, to spodbuja pozitivno vzdušje, ki je ugodno za njihovo kasnejše družbeno in poklicno življenje.

KOMU?

Ta navodila so namenjena višji strokovni šoli za njen inkluzivni proces vključevanja učečih se. Zaradi tega je pomembno razumeti, kdo bi moral biti odgovoren za proces vključevanja učečih se v višji strokovni šoli in kdo bi moral biti vključen v ta proces. Vključujoč proces vključevanja je treba izvajati s sodelovanjem različnih akterjev znotraj institucije:

Upravljavcem/vodji šol:

V skladu z vključujočo strategijo organizacije je odgovornost upravljavcev/vodij šol zagotoviti potrebne vire za spodbujanje vključujočega udejstvovanja učečih se: finančne vire, človeške vire, posvečen čas v okviru kurikulumu ali kot izvenšolska dejavnost, prostor (npr. učilnice), stik s podpornim osebjem za učeče se (karierno svetovanje, podporno osebje za učeče s posebnimi potrebami, tutorji itd.) za začetek, testiranje in izboljšanje vključujočega procesa vključevanja učečih se. Upoštevati je treba, da učečim se in osebju ni mogoče naložiti izvajanja strategije vključujočega sodelovanja brez zadostnih virov.

Osebju:

Pedagoško osebje (predavatelj/inštruktor/laborant) je običajno prva in neposredna kontaktna točka z učečimi se v višji strokovni šoli, kar poudarja njihovo bistveno vlogo v procesu vključujočega vključevanja učečih se. Vendar pa je ključnega pomena, da vodstvo prepozna in ceni njihove prispevke z zagotavljanjem podpore v smislu finančnih in človeških virov. Poleg tega bi moralo vodstvo dejavno olajšati vključevanje pedagoškega osebja z organizacijo zunanjih izobraževanj, da bi izboljšali njihove sposobnosti in razumevanje pri spodbujanju vključujočega okolja.

Poleg pedagoškega osebja je treba v proces vključiti tudi drugo osebje (vodje programov, administrativno podporno osebje, osebje za pomoč učečim se kot karierno svetovanje, osebje za pomoč učečim se s posebnimi potrebami, tutorji) in jih po potrebi vključiti v usposabljanja.

Učečim se:

Učeči se so v središču in glavni koristniki vključujočega procesa vključevanja učečih se. Zato je bistvenega pomena, da je višja strokovna šola pripravljena dodeliti prostor za vse učeče se, da vodijo proces. Inkluzivno sodelovanje učečih se je proces, v katerem imajo učeči se priložnost, da izrazijo svoja mnenja, izzive in ovire. Da bi se to zgodilo, je bistveno dodeliti čas in zagotoviti varen prostor, kjer lahko učeči se svobodno delijo svoje ugotovitve in opažanja brez strahu pred posledicami. Ker je končni cilj vključujočega procesa vključevanja učečih se v korist učečih se, je za višje strokovne šole najpomembnejše, da temeljito razumejo njihove potrebe in vidike. Medtem ko lahko vodstvo in osebje učečim se ponudi informacije in nasvete o vključujočem sodelovanju, je vedno učinkoviteje dati prednost poslušanju njihovih opažanj, ne da bi takoj posredovali.

Komu še?

Zunanji deležniki zajemajo raznoliko paleto akterjev, vključno z agencijami za kakovost, vladnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami, družinskimi organizacijami, starši in združenji učečih se. Širša učna skupnost in civilna družba se lahko in morata vključiti v izmenjave dobrih praks, delavnice in srečanja. Tudi tukaj je treba poudariti pomoč in sodelovanje podjetij, vključenih v praktično usposabljanje, zlasti na področju višješolskega izobraževanja. Skratka, odgovornost za aktivnost in sodelovanje nosijo vse zgoraj naštetе skupine. Vsak tip akterja nosi odgovornost za smiselno sodelovanje v tem procesu.

KAKO PRIČETI?

Projekt InclusiVET višjim strokovnim šolam ponuja dve metodi oz. poti za učinkovito uvedbo, testiranje in izboljšanje procesa vključevanja učečih se.

Pobudo lahko prevzame višja strokovna šola sama ali pa posamezni učeči se ali skupina učečih se znotraj šole. Šola se lahko odloči, da bo sprožila, preizkusila ali izboljšala svoje prakse vključevanja učečih se, ali pa se lahko učeči se proaktivno obrne na svojo šolsko upravo in zahteva izvedbo vključujočega procesa vključevanja učečih se.

V obeh scenarijih lahko višja strokovna šola izbira med tema dvema možnostima, ki sta opisani spodaj, da oceni svoj vključujoči proces vključevanja učečih se. Višje strokovne šole lahko izberejo tudi obe možnosti, če se jim zdita obe koristni za njihov proces vključevanja. Pravzaprav se spodbuja uporaba obeh pristopov, saj je iz vsakega od njih mogoče pridobiti različne vrste informacij in vpogledov.

ORODJE ZA SAMOEVALV ACIJO

*Naj vaši učeči se
in osebje ocenijo
vašo višjo
strokovno šolo z
anketo.*

PREGLE VODEN S STRANI UČEČIH SE

Kako lahko učeči
se analizirajo svojo
šolo?

- fokusne skupine
- Intervju(i)
- Analiza politik in praks
v zvezi z vključevanjem
in vključevanjem učečih
se.

Naj vaši učeči se
pripravijo
priporočilo.

Prva metoda, ki jo lahko uporabite, je izvedba **samoevalvacije** vašega osebja in učečih se z uporabo [InclusiVET orodja za samoevalvacijo](#). Bistvo orodja za samoevalvacijo je zbiranje povratnih informacij učečih se in osebja glede izbranih tem za inkluzivno vključevanje učečih se, čemur sledi zbiranje vseh rezultatov, ki se nato lahko uporabijo za nadaljnjo analizo in načrtovanje ukrepov.

- V orodju sta dva vprašalnika – za dve ciljni skupini: učeče se in osebje višjega strokovnega izobraževanja. Vprašalniki vsebujejo iste tipe trditve, vendar so oblikovani na drugačen način – slog in terminologija sta prilagojena ciljni skupini.
- Samoevalvacija je v obliki kontrolnega seznama s trditvami, na katere je mogoče odgovoriti na lestvici od popolnoma se strinjam do popolnoma se ne strinjam. Kjer je ustrezno, je na voljo tudi možnost »ne vem« ali »ni primerno«. V nekaj primerih so odprta vprašanja, kjer je mogoče zagotoviti dodatne informacije. Končno orodje za samoevalvacijo bo ustvarilo samodejno poročilo za vsakega uporabnika in za višjo strokovno šolo kot celoto.
- Orodje za samoelvacijo je zasnovano za uporabo s strani posameznih višjih strokovnih šol ter obsega pet kategorij, povezanih z vključevanjem učečih se, od katerih je vsaka razdeljena na več izjav. Različni sklopi vprašanj so prilagojeni posebnim skupinam, vključno z vodji šol, službami za učeče se in podpornim osebjem ter samimi učečimi se. Samoevalvacija generira posameznikova poročila in konsolidirano institucionalno poročilo za zadevno višjo strokovno šolo.
- Za več informacij o orodju in o tem, kako do njega dostopati, pojdite na [spletno stran InclusiveVET](#).

Druga metoda, ki je na voljo višjim strokovnim šolam, je omogočanje pregleda, ki ga vodijo učeči se, ob podpori osebja v vaši šoli. V skladu s konceptom, na katerem temelji ta metoda, je določena ekipa učečih se izbrana, usposobljena in pripravljena oceniti sistem vključujočega vključevanja učečih se v vaši višji strokovni šoli, pri čemer opredeli prednosti in šibkosti višje strokovne šole. Na koncu ocenjevanja skupina sestavi poročilo s priporočili, ki ga vodijo učeči se, v katerem so opisane prednosti in šibkosti, opažene pri vključujočem udejstvovanju učečih se njihove višje strokovne šole. Poleg tega oblikujejo priporočila, namenjena zvišanju vključevanja in učinkovitosti praks vključevanja učečih se.

- To vodstvu in osebju šole omogoča, da upoštevajo vrednotenje in priporočila svojih učečih se. Posledično lahko vpogledi, pridobljeni s pregledi, ki jih vodijo učeči se, privedejo do razvoja akcijskih načrtov o konkretnih izboljšavah v njihovih politikah raznolikosti in vključevanja ter praks, povezanih z vključevanjem učečih se znotraj višjih strokovnih šol.
- Postopek je podrobneje opisan v Priročniku za pregled, ki ga vodi učeči se, ki ga najdete na [spletni strani InclusiVET](#).